

València

TAFANERIES
Valencianes

Francesc J. Hernández
DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

El 4 de juliol del 1944, un jove estudiant anomenat **Ivan Volner**, nascut a Zàgreb, escapà del camp d'extermini de Jasenovac, conegut com «l'Auschwitz dels Balcans». El fugitiu fou capturat i executat. Aleshores **Dinko Šakić**, el cap del camp, ordenà que unes 25 persones foren executades com a escarment. Hi moriren, entre altres, el professor **Samlajić** i el seu germà, **Jakob Dannon** de Sarajevo, el doctor **Slavko Goldsmith** i **Albert Altarac** de Sarajevo. El mateix cap del camp matà amb les seues mans dos joves, de 16 i 17 anys. Al setembre d'aquell any, Šakić autoritzà l'ús de la flama d'un bufador com a mitjà de tortura. Per estalviar munició, des del principi es practicaven execucions amb colps de martell o degollant amb ganivets o serres. Šakić matà més de dues mil persones: serbis, jueus i gitanos.

Ljubomir (o Vjebomir) Bilanović (alias «Dinko») Šakić va nàixer el 8 de setembre del 1921 a Studenci (Bòsnia-Herzegovina). Cursà estudis superiors d'economia. Assolí responsabilitats a l'ústaixa, el partit feixista de l'Estat Independent de Croàcia. Amb 21 anys, arribà a Jasenovac, que formava part d'un conglomerat de camps de concentració i extermini de quasi quatre-cents quilòmetres quadrats. L'abril del 1944 fou nomenat cap del camp. L'últim dia d'aquell any va contraure matrimoni amb la jove **Nada Luburić**, nascuda l'agost del 1926 i germana de l'anterior cap del camp, el general **Vjekoslav («Maks») Luburić**. La dona havia estat ocupada al camp des dels 16 anys. El 1945, Šakić i la seua dona, com molts altres membres de l'ústaixa, abandonaren Jasenovac abans de l'arribada de les milícies de **Josip Broz «Tito»**. Fugiren per Àustria i Itàlia fins arribar a Roma, on gaudiren de la protecció del secretari d'Estat del Vaticà **Giovanni Montini** (que el 1963 fou elegit papa, amb el nom de Pau VI). Com altres criminals de guerra (**Erich Priebke**, **Erich Müller**, **Josef Mengele**, **Adolf Eichmann**, **Klaus Barbie** o **Gerhard Bohne**), aconseguí un salconduit del Comitè de la Creu Roja Internacional de Roma, datat el 8 de gener de 1947, per viatjar a l'estranger; però a diferència d'altres nazis, als documents trobem el seu nom autèntic.

Fent servir el salconduit, salpà del port de Gènova i arribà el 22 de desembre de 1947 a l'Argentina. S'instal·là a Rosario. Sembla que treballà de cambrer al cafè «El Platal» del barri Pichincha i, posteriorment, exercí de petit empresari tèxtil. A l'Argentina, la seua dona canvia el seu nom pel d'Esperanza. El 1956, Dinko Šakić aconseguí passaport argentí i un certificat de bona conducta que li permetien viatjar per Canadà i Espanya. Arribà a València per col·laborar amb la Res-

cap del camp d'extermini de Jasenovac. Viatjà freqüentment i impunement a València. El 1976 participà en actes públics a l'Ajuntament i a la Lotja.

Šakić, un criminal de guerra entre nosaltres

► El militar croata va cometre crims de guerra i crims contra la humanitat. Matà més de 2.000 persones.

► **Dinko Šakić i la seua dona, Nada Luburić**

Membres de l'ústaixa tallen el coll amb una serra a un home serbi al camp de Jasenovac

Dinko Šakić al tribunal on fou condemnat per crims contra la humanitat

► **Visat proporcionat per la Creu Roja Internacional a favor de Dinko Šakić**

sistència Nacional Croata, fundada un any abans pel seu cunyat, **Vjekoslav Luburić**. Aquest vivia a Carcaixent amb el nom de Vicente Pérez García, una identitat falsa proporcionada pel règim franquista, i regentava una impremta al carrer Santa Anna.

El 1959, el consolat argentí a Barcelona ordenà la repatriació de Šakić. S'instal·là a San Justo, una ciutat que forma part del Gran Buenos Aires. Des del 1960 fins el 1972, fou un dels portaveus de la comunitat croata a l'Argentina, formada per unes 10.000 persones, i viatjà freqüentment a Paraguai, on regentà una mena de residència per a an-

tics membres de l'ústaixa. Segons el Washington Post, mantingué relacions amb el dictador **Alfredo Stroessner** i conegué **Juan Domingo Perón**, gràcies al seu guardaespalles i també membre de l'ústaixa **Mile Ravlić** (que es feia dir Milo Gobeitch), i que també va fugir amb papers de la Creu Roja.

El 1965 renovà el passaport a l'Argentina per poder viatjar a Espanya i Canadà; també ho va fer el 1969, per poder visitar els Estats Units; el 1971, novament a Espanya, i el 1972 als Estats Units. Cal remarcar que Šakić elaborà plans per tornar a Espanya, encara que el 20 d'abril del 1969, el seu cunyat **Vjekoslav Luburić** havia estat mort a la seua casa de Carcaixent per **Ilija Stanić**, treballador de la impremta i, presumptament, agent iugoslau (un crim estudiat per **Francesc Bayarri** al seu llibre «Cita a Sarajevo»). Stanić també estigué relacionat amb **Željko Bebek**, que en aquell temps visqué a l'avinguda Cardenal Benlloch, 89, de València. El 1971, els dos socis de Luburić en la impremta protagonitzaren un conflicte: **Logarić Celtic Slavko** apunyà

Stephan Ferniski (segons el nom que apareix a la premsa; més bé seria **Stjepan, Štef, Crnički**, 1903-2006). Slavko fou empresonat i Ferniski o Crnički es recuperà i continuà a València amb un negoci d'impremta. Malgrat la mort de Luburić i l'enfrontament dels seus socis, hagué d'existir un nucli relacionat amb l'antiga ústaixa ací, com es demostraria no només pel retorn de Šakić, esdevingut anys més tard, sinó també per un altre esdeveniment. Al setembre del 1972, un grup format per nou croats segrestà l'avió «Gunder Viking», un DC-9, que era el vol 130 de la companyia sueca SAS. Entre els segrestadors estaven **Miro Barešić** i **Jelco Brajković**, condemnats a cadena perpètua per l'assassinat l'any anterior de l'ambaixador iugoslau a Suècia. L'agència Europa Press comunicà que els segrestadors, que demanaren refugi a Espanya, tenien previst viatjar a Carcaixent, on hi havia una colònia croata, i això, malgrat que ja no s'hi trobaven Luburić, Slavko o Crnički. Els pirates aeris rebren una condemna molt lleu, d'un any, després de la qual marxaren al Paraguai. Alguns, com Barešić, tornaren a Croàcia durant els conflictes bèl·lics relacionats

amb la independència.

El 2 de setembre del 1976, hi hagué una requisitòria contra Šakić del Banco Provincia de Buenos Aires. Dues setmanes després, el 14 de setembre, ja estava novament a València. Amb aquesta data renovà el seu passaport davant de les autoritats consolars argentines. Es presentà com a comerciant i establí la seua residència a València.

El diumenge 7 de novembre de 1976, la «Hermandad de la División Azul» realitzà una sèrie d'actes a València per commemorar el 35è aniversari del bateig de foc de la Divisió Blava. S'hi va fer una missa a l'església de Sant Doménec, presidida pel capità general, **Antonio Taix Planas**, i el president de la «Hermandad», **Juan José Enríques**; es posà una corona de llorer a la Creu dels Caiguts (Porta de la Mar), es va fer una assemblea de la «Hermandad» al saló de plens de l'Ajuntament i al migdia hi hagué una conferència a la Lotja del falangista **Roberto Reyes**. La premsa parla de l'assistència del general croat Dinko Šakić. En finalitzar, els assistents cantaren el «Cara al Sol». Després, feren un dinar de germanor als Vivers, on participà també el general **José Luis Aramburu** de la Guàrdia civil.

Šakić es mogué amb plena llibertat. El 1982 estava a l'Argentina, on denuncià la pèrdua del passaport. El setembre del 1985 el renovà, amb la pretensió d'anar a Espanya. La mort del líder iugoslau Tito (1980) i, sobretot, l'inici de la «perestroika» de **Mikhail Gorbatxov** (1985), animaren les aspiracions dels antics membres de la l'ústaixa, que volien rearmar el moviment croat. Šakić hi estava implicat. En aquella època apareix vinculat amb processos per estafes econòmiques. El 31 de març del 1986 fou detingut a l'aeroport de Barajas, amb passatges cap a Iran, amb **Juan Luis Pelikan**, també investigat per estafes i falsificació de moneda. A principis dels 90, Šakić estigué novament a Espanya. La policia controlà la seua presència a Marbella. De tornada a l'Argentina, fixà la seua residència a Santa Teresita, una ciutat costanera a poc més de 300 km al sud de Buenos Aires.

El febrer de 1990, Interpol d'Ottawa informà que l'Oficina de Crims de Guerra estava investigant Šakić per crims durant la II Guerra Mundial. Durant 1990 i 1991 es va produir el procés d'independència de Croàcia, a la qual seguí un període de confrontació bèl·lica fins el 1995. En tot aquest temps, no només no s'investigà Šakić pel seu passat, sinó que fins i tot el criminal de guerra s'entrevistà amb el president croat **Franjo Tuđman** quan visità l'Argentina el 1994. Pocs anys després, però, Croàcia demanà l'extradició de Šakić. El poder judicial argentí obri una investigació el 14 d'abril i, finalment, el 30 d'abril s'ordenà la seua detenció. Acceptada l'extradició, el juny del 1998 fou traslladat a Zagreb. Any i mig després fou condemnat per crims de guerra i crims contra la humanitat a vint anys de reclusió, que havia de complir a la presó de Lepoglava. Morí a un hospital de Zagreb el 20 de juliol de 2008.